

Narušená komunikační schopnost u dětí předškolního věku

Narušený vývoj řeči

- charakteristika, klasifikace, logopedická intervence

Specificky narušený vývoj řeči (VÝVOJOVÁ DYSFÁZIE)

- charakteristika, logopedická intervence

KATEGORIE NARUŠENÉ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOSTI (NKS)

1. **Vývojová nemluvnost (vývojová dysfázie)**
2. **Získaná orgánová nemluvnost (afázie)**
3. **Získaná psychogenní nemluvnost (mutismus)**
4. **Narušení zvuku řeči (rinolalie, palatolalie)**
5. **Narušení fluence (plynulosti) řeči (tumultus sermonis, balbuties)**
6. **Narušení článkování řeči (dyslalie, dysartrie)**
7. **Narušení grafické stránky řeči (dyslexie, dysgrafie)**
8. **Symptomatické poruchy řeči**
9. **Poruchy hlasu**
10. **Kombinované vady a poruchy řeči**

NARUŠENÝ VÝVOJ ŘEČI

- **Spojení s procesem vyžívání CNS a rozvojem percepčních, jazykových, kognitivních a motorických funkcí**
- **Poškození řeči v počátcích svého vývoje nebo ještě nevyvinuté řeči s možnými následky do budoucího vývoje řeči**
- **Nutná odborná a včasná intervence, jinak může mít negativní dopad na další vývoj jedince (školní úspěšnost, sociální vztahy, pracovní zařazení...)**
- **Důležitou roli hraje logopedická prevence, včasná a správná logopedická diagnostika a včasná, dostatečná a odborná stimulace vývoje řeči, týmový přístup (lékaři, logoped, rodina, škola...)**

NARUŠENÝ VÝVOJ ŘEČI

- **Faktory ovlivňující vývoj řeči:** vrozené předpoklady ke komunikaci, temperament, motivace, nadání pro řeč, úroveň smyslového vnímání, poškození CNS, celkový fyzický a psychický stav, intelekt, prostředí, mluvní vzor, výchova, stimulace dítěte ke komunikaci, zkušenosti, forma a způsob vzdělávání, vrstevníci, rodina, odborná logopedická intervence...
- NVŘ může být **symptomem jiné vývojové poruchy** (symptomatická porucha řeči, např. omezený vývoj řeči z důvodu mentálního postižení), nebo **dominujícím příznakem** (např. vývojová dysfázie)
- **Závažnost NVŘ:** od lehkých odchylek ve vývoji řeči po úplnou nemluvnost

STIMULACE VÝVOJE ŘEČI

- Komunikujte tváří v tvář a na stejné úrovni (pozorování a nápodoba mluvidel)
- Mluvte jasně a zřetelně, používejte základní slovní zásobu a krátké věty.
- Výrazně artikulujte. Udržujte tempo, melodii, hlasitost)
- Pojmenovávejte jasně a stručně, co právě děláte (zásada komentování).
- Opakujte to, co dítě říká (pokud nerozumíte co dítě říká, opakujte po něm co slyšíte a projev modulujte: intonace, hlasitost, tempo, správná artikulace...)
- Reagujte vždy na každou komunikaci (dejte najevo, že dítě slyšíte, respektujete jeho projev a vnímáte jej)
- Chvalte, povzbuzujte, motivujte.
- Obsah a forma vašeho sdělení dítěti musí být v souladu s tím, jakým způsobem to říkáte (obsah i forma musí souviset a doplňovat význam informace)
- Komunikujte na individuálně preferovaná a oblíbená témata konkrétního dítěte
- Nezaměřujte se na nedostatky, ale na význam komunikace

KATEGORIE NARUŠENÉHO VÝVOJE ŘEČI

- **Opožděný vývoj řeči**

(např. nepodnětné prostředí, dědičnost, opoždění vývoje CNS, nedoslýchavost...)

- **Omezený vývoj řeči**

(např. u MP, těžších poruch sluchu...)

- **Přerušovaný vývoj řeči**

(např. po úrazech, prodělaných psychotraumatech, duševním onemocnění, u demence...)

- **Odchylný vývoj řeči**

(např. u rozštěpů či jiných patologií mluvidel...)

- **Specificky narušený vývoj řeči**

(vývojová dysfázie)

VÝVOJOVÁ DYSFÁZIE

- Specificky narušený vývoj řeči v důsledku raného poškození mozku, postihující řečové zóny vyvíjejícího se mozku (tzv. **porucha centrálního zpracování řečového signálu, nebo centrální porucha řeči**)
- Charakteristická deficity na různých úrovních řečové **exprese i recepce**
- U dětí s VD sledujeme **nerovnoměrný vývoj celé osobnosti**
- **Úroveň řečového projevu neodpovídá věku a intelektu**
- **Definice VD:** **narušení komunikačních schopností charakteristické neschopností, nebo sníženou schopností, verbálně komunikovat, přestože podmínky pro vývoj řeči jsou dobré (nevyskytují se závažné neurologické ani psychiatrické nálezy, inteligence je přiměřená, není poškozeno sluchové a zrakové vnímání a prostředí je stimulační)**

Projevy vývojové dysfázie

- Poruchy řečové exprese v rámci jazykových rovin i porozumění řeči
- Řeč slyší, ale nedostatečně a nepřesně jí rozumí
- **Postihuje gramatickou strukturu, výslovnost i slovní zásobu**
- **Zasahuje vývoj všech jazykových rovin**
- Nejvýraznější obtíže v rovině morfologicko-syntaktické
- Péče se zaměřuje primárně na **maximální rozvoj pragmatické jazykové roviny**
- Nerovnoměrný vývoj osobnosti
- Deficity motoriky, grafomotoriky, paměti, pozornosti, emocionální sféry, motivace, zvýšená unavitelnost

Symptomatologie vývojové dysfázie

- Porucha zvukové realizace hlásek (výslovnost)
- Vázne syntaktické spojování slov do větných celků
- Porucha řazení slabik (přehazuje, vynechává, opakuje...)
- Nerozvinutý jazykový cit
- Nesprávný slovosled
- Problém s časováním a skloňováním
- Preference užití podstatných jmen a sloves v infinitivu
- Pauzy ve verbálním projevu
- Řeč je dysgramatická, často nesrozumitelná
- Neschopnost udržet dějovou linii, přeskakuje, neudrží téma
- Propojení s poruchami pozornosti a zvýšenou unavitelností
- Nerozeznává klíčová slova k pochopení významu, často nechápe smysl sdělení
- Neschopnost reprodukovat věty a sdělení s pochopením významu
- Vázne sluchová paměť
- Vkládání emocí a napětí do řečového projevu
- Porucha krátkodobé paměti
- Malá aktivní slovní zásoba
- Výskyt dyslexie, dyspraxie
- Nepoměr mezi verbálními a nonverbálními projevy
- Porucha kresby
- Porucha smyslového vnímání (sluchová, zraková percepce, vnímání hmatových a rytmických signálů)
- Porušení jemné motoriky, grafomotoriky, laterality

Metodika práce s dětmi s vývojovou dysfázií

- Přísun smyslových podnětů (zvuky, barvy, tvary, povrchy, vůně, rytmus, tleskání, poslech...) – podpora zrání mozku
- Názornost a individuální přístup (využití obrázků, předmětů pohybu...)
- Pozitivní motivace, využití hry
- Týmová spolupráce (logoped, pediatr, foniatr, neurolog, psycholog, pedagog z MŠ)
- Princip imitace normálního vývoje řeči (vývojový princip)
- Nejdříve rozvíjet pragmatické funkce řeči (komunikační záměr, pochopení významu komunikace, role komunikačního partnera...)
- Komplexní přístup k rozvoji osobnosti (zrakové a sluchové vnímání, myšlení, paměť, pozornost, motorika, prostorová orientace, grafomotorika, práce s emocemi a sociální sférou)

Metodika práce s dětmi s vývojovou dysfázií

- Zařazovat cvičení a záměrně aktivizovat správné schopnosti v oblasti respirace (dýchání), fonace (tvorby zvuku) i artikulace (výslovnosti)
- Zapojovat oromotorická cvičení
- Zaměřovat se na gramatickou stránku řečového projevu
- Upřednostňovat pragmatickou jazykovou rovinu
- Všechny jazykové roviny rozvíjet provázaně, ne izolovaně
- Zásadní je včasná a systematická odborná logopedická péče